

Tisková zpráva

ke znovu otevření Zdravotnického muzea v Hamzově léčebně po jeho technické opravě

motto: „Cesta ke zdraví je naší sdílenou odpovědností“ (Hamza, 1923)

„Přeji, aby veřejnost tento počín ocenila. Často se zapomíná na úsilí historických osobností prospět lidem a pomáhat jim s návratem toho nejcennějšího, co mohou mít, zdraví,“ napsala do vínku nově otevřenému tehdy „Centru historie v HL“ již v roce 2017 historička PhDr. Hana Vincenciová z Východočeského muzea v Pardubicích. Muzeum si své příznivce a návštěvníky skutečně rychle našlo. Nejen proto jsou v letošním roce nově vytvářeny

expozice, které blíže dokumentují jednotlivá období vývoje zdravotnictví, zejména však dokumentují vývoj péče v Hamzově léčebně. Dalším důvodem je pochopení řady zdravotníků, kteří aktivně doplňují rostoucí sbírku předmětů. Podmínkou byly nutné technické úpravy vlastních prostor Muzea.

Hamzova léčebna byla založena v roce 1901 jako první léčebný ústav pro tuberkulózní a skrofulózní ve střední Evropě. Letos slaví již 119 let od svého založení. Zprvu dětský tuberkulózní léčebný ústav úspěšně plnil své úkoly do

začátku 60. let minulého století. Po reprofilizaci následovalo čtyřicetileté období formy dětského rehabilitačního ústavu, který obsáhl svojí velikostí, i výsledky své práce, celou tehdejší Československou republiku. Konec minulého tisíciletí zastihl léčebnu v další transformaci, a to směrem k péči pro dospělé. „V současné době zajišťujeme a rozvíjíme nejen následnou léčebně rehabilitační lůžkovou a ambulantní péči, ale navíc též i vlastní program dlouhodobé léčebné péče v individuálním projektu rehabilitačního ošetřovatelství. Léčebna historicky neměla nikdy méně než 500 lůžek, navíc soustředěných v pavilónech v jednom areálu. „Léčebnu založil prof. MUDr. František Hamza a díky své geniálnosti jí už při výstavbě vtiskl mnoho moderních prvků stavebně a provozně. Spolu s tím ale i moderního ducha a náročné požadavky na kvalitu, které zde platí dodnes. Máme tím na mysli pečlivý odborný přístup k pacientům, požadavky na moderní léčebné postupy, kvalitu vnitřního i zevního prostředí i sledování zájmů a spokojenosti a dobré pohody pacienta při pobytu v léčebně. Myšlenky Prof. Hamzy jsou dodnes platné i odborně. Jeho odborné lékařské texty jsou stále přínosným vzděláváním o moderním přístupu k lůžkové léčbě, a to i přes jejich zdánlivé stáří.

Zdraví člověka představuje bezesporu jednu z nejcennějších hodnot, kterých se nám v životě dostává. Lidské tělo a duše, jako cílový objekt zdravotní péče, potažmo celého systému zdravotnictví, fascinují lidstvo po celou dobu existence lidstva. Od užití prvních léčivých přírodních extraktů pračlověka až po moderní transkontinentální robotické operace v naší digitální době jde v jádru věci stále o to samé – předcházet onemocněním, dopomoci člověku zpět ke stavu úplného zdraví, případně přiblížit kvalitu jeho následujícího života co nejbližší stavu úplného zdraví. Odbornou lékařskou péči potřebujeme dříve či později v průběhu života všichni. Zpravidla se s ní však setkáváme ještě před narozením a stejně tak na druhém konci života. Na našem vlastním zdraví máme mít zájem nejen my sami, ale i celá společnost, stát. Ve vyspělejších evropských zemích se od dob průmyslové

revoluce formovaly a utvářely zdravotnické systémy, vycházející z tradic a hodnot dané země.

Zdravotní péče se v českých zemích řídila základním říšským zákonem z 21. prosince 1867, který stanovil povinnost říšské rady zabývat se zdravotní legislativou. Teprve zákon z roku 1870 konkrétně upravil organizaci veřejné zdravotní služby. Na zdravotníky, nemocnice, ústavy, porodnice a nalezince tak měla dohlížet státní správa, která měla nadále povolovat zřizování soukromých ústavů. V důsledku toho také došlo k významnému rozvoji všech typů nemocnic. „V roce 1900 již bylo v Čechách 76 veřejných a 89 soukromých nemocnic; na Moravě 13 veřejných a 53 soukromých a ve Slezsku 5 veřejných a 20 soukromých.“

Pokračovala také specializace veřejných a soukromých lůžkových zařízení. Již tehdy úřady nezapomínaly na to, aby v nemocnicích byla zvláštní lůžka pro případ epidemie. V případě jejího propuknutí se vedle toho zřizovaly ad hoc epidemické nemocnice (např. v případě cholery, tyfu, neštovic...). Zdravotní stav obyvatelstva byl ovlivňován řadou faktorů. Jedním z nich byla především dostupnost lékařské péče a dohled nad hygienickými opatřeními. Důležitá byla nezávadnost vody, kanalizace, použití dezinfekčních prostředků apod. Velký vliv na zdraví obyvatel měla také prevence, díky níž došlo k výraznému snížení úmrtnosti na neštovice. Jistých úspěchů bylo dosaženo i v boji proti břišnímu tyfu. Přísná hygiena vody, přesnější i včasnější diagnostika a izolace nemocných pomohly v poslední čtvrtině 19. století snížit úmrtnost i na toto onemocnění. Největším a prakticky neřešitelným problémem období počátku minulého století zůstávala tuberkulóza. Bez ohledu na Kochův objev jejího bacilu v roce 1882 nepovažovala většina obyvatelstva, včetně lékařů, tuto chorobu za nakažlivou. Teprve odstupem času se začínaly brát vážně zdravotní předpisy vydávané na přelomu století (plivátka ve školách a veřejných místnostech, výstrahy před líbáním tuberkulózních pacientů na ústa apod.) Pojem tuberkulóza byl spojován pouze s plicní formou tohoto infekčního onemocnění.

Ostatní formy TBC byly považovány za běžné nemoci. Na rozdíl od jiných přenosných nemocí, úmrtnost na tuberkulózu stoupala. Patřila mezi choroby, které byly výrazně ovlivňovány sociálními faktory. Nejvyšší mortalita byla v posledním desetiletí 19. století zaznamenávána v průmyslových oblastech na severu a severovýchodě Čech (okolo 6 %), podobně na tom byla Praha a Brno. Vedle průmyslových oblastí byla vysoká dětská úmrtnost také v chudých zemědělských oblastech. Tuberkulóza byla až do r. 1934 hlavní příčinou smrti. Teprve v polovině třicátých let ji nahradily nemoci srdce a cév. Co bylo dále a daleko více podrobností se dozvíte při návštěvě Muzea zdravotnictví.

Kontaktní údaje:

Jana Zavřelová, DiS.

metodik parku a správce archívů HL

Hamzova odborná léčebna pro děti a dospělé

Košumberk 80, 538 54 Luže

tel. 469 648 115, 733 533 017

e-mail: zavrelova@hamzova-lecebna.cz

Další informace najdete na www.hamzova-lecebna.cz